

ПОДІЇ

ПРО ВІДНОВЛЕННЯ РОБОТИ МІЖВІДОМЧОГО ТЕКТОНІЧНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

У зв'язку з важливим значенням тектонічного аналізу при геологічному вивченні території України та пошуках корисних копалин, необхідністю і обов'язковістю складання тектонічних карт при глибинному геологічному картуванні (ГГК-200) в кінці минулого століття був створений Міжвідомчий тектонічний комітет України (МТКУ), головою якого було призначено голову Держгеолслужби України Д.С. Гурського.

Останнім важливим досягненням комітету було видання у 2007 р. Тектонічної карти України масштабу 1:1000 000 (головний редактор Д.С. Гурський). Проте через несприятливі економічні обставини останнього часу, в яких опинилась Державна служба геології та надр України (Держгеонадра), а також у зв'язку з тим, що пішли з життя такі видатні тектоністи, як І.І. Чабаненко, С.С. Круглов, Є.І. Палалаха, Ю.О. Арсірій, А.Я. Радзівілл, Є.Б. Глеваський, К.Ю. Єсипчук, або стали пенсіонерами Д.С. Гурський, В.П. Кирилюк, В.Я. Веліканов, В.М. Клочков та інші, з 2007 р. МТКУ старого складу практично припинив свою роботу.

Враховуючи надзвичайну важливість геотектоніки у всьому розмаїтті наук про Землю, її швидкий розвиток і домінуючу роль у розробці пошукових критеріїв на горючі та рудні корисні копалини, Відділення наук про Землю Національної академії наук України (ВНЗ) вирішило поновити роботу МТКУ у новому складі.

За ініціативою академіка-секретаря ВНЗ академіка НАН України О.М. Пономаренка, голови Міжвідомчого стратиграфічного комітету України (МСКУ) академіка П.Ф. Гожика, директора інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України академіка НАН України В.І. Старостенка очолити оновлений МТКУ запропоновано одному з відомих тектоністів України члену-кореспонденту НАН України О.Б. Гінтову. Було запропоновано також наступний склад керівництва МТКУ: голова комітету О.Б. Гінтов (Інститут геофізики НАН України), заступники голови – голова Науково-редакційної ради Держгеонадра України доктор геол. наук М.М. Костенко, доктор геол. наук О.М. Гнилко (Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України), науковий секретар комітету кандидат геол.-мін. наук І.С. Потапчук (Інститут геологічних наук НАН України).

Керівництво МТКУ запропоновано розробити проект складу Бюро МТКУ та проект основного складу МТКУ, запросивши до нього геологів, геофізиків та географів з наукових установ НАН України, інших наукових та виробничих організацій України різних форм власності – докторів і кандидатів наук, відомих своїми роботами з тектоніки; затвердити ці склади на організаційному засіданні Бюро МТКУ.

Запропоновано, також, розробити основні принципи діяльності МТКУ, перспективний план його роботи і затвердити їх на загальних зборах МТКУ.

17 березня ц.р. в Інституті геологічних наук відбулося організаційне засідання Бюро МТКУ, на якому було затверджено склад Бюро, склад МТКУ, проект документу про принципи роботи комітету та проект перспективного плану роботи МТКУ. 21 березня ц.р. всі документи затверджені на засіданні Бюро Відділення наук про Землю НАН України. До складу зазначених комітетів увійшли провідні науковці ННІ "Інститут геології" Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серед них директор інституту, доктор геол. наук В.А. Михайлов, професор, доктор геол.-мін. наук В.В. Шевчук, зав. кафедри, доктор геол.-мін. наук В.М. Загнітко.

Визначено принципи роботи МТКУ, що увійдуть складовою частиною в Положення про Міжвідомчий тектонічний комітет України, який буде розроблений членами Бюро МТКУ і затверджений на Бюро ВНЗ та загальних зборах членів комітету. Серед принципів наступні:

1. Основним своїм завданням МТКУ вбачає поширення знань про геотектонічні і геодинамічні процеси, які відбуваються у Землі та про адекватне відображення, пов'язаних з ними на вищих структурних рівнях, процесів та структур на геологічних, структурних, тектонічних, геодинамічних та інших картах України, а також пояснювальних записок до них.

2. Геотектоніка та геодинаміка належать до наук, які для пізнання закономірностей будови земної кори і поширення в ній родовищ корисних копалин повинні узагальнювати всі глобальні матеріали про геологічну будову як земної поверхні, так і глибинних оболонок планети. Тому в них однаково активно задіяні як всі галузі геології, так і геофізика, географія, а також термодинаміка, фізична хімія, математичне і фізичне моделювання. З цього витікає й склад членів МТКУ.

3. У своїй діяльності МТКУ буде керуватися прикладом ефективної і успішної діяльності МСК України, якому вдається обговорювати і узагальнювати практично всі наукові та виробничі дослідження в Україні з питань стратиграфії і геохронології та, як наслідок, уніфікувати стратиграфічні схеми, що використовуються при складанні та виданні геологічних карт.

4. Тектонічні науки (в порядку розширення: тектоніка – геотектоніка – геодинаміка) на тлі інших напрямків сучасної геології розвиваються найшвидше. Інформація надходить лавиноподібно. Однак підручники та посібники з цих дисциплін не встигають за нею. До того ж в Україні на сьогодні жодний вищий навчальний заклад не навчає магістрів за спеціальністю "Геотектоніка", підготовка аспірантів також не проводиться, а дисертації за даною спеціальністю захищаються дуже рідко, лише в спецраді Д26162.02 при ІГН НАН України. Таким чином, практично призупинено підготовку фахівців з геотектоніки. Молоді спеціалісти, котрі хочуть захистити дисертації тектонічного напрямку, вимушені виїздити за кордон – в Європу, Америку, Росію – де геотектоніка і геодинаміка є лідерами в науках про Землю.

Виходячи з цього, МТКУ одним з своїх важливих завдань вважає тісні стосунки з гірничими, політехнічними вузами та університетами, а також з МОН України за для виправлення такого становища.

5. Одним з важливіших завдань МТКУ є організація регіональних і міжнародних конференцій з питань геотектоніки та геодинаміки за участю вітчизняних і закордонних спеціалістів. Ця робота потребує досить великих витрат, тому може бути розпочата з 2018 р.

6. Кожен член МТКУ повинен бути носієм сучасних геотектонічних знань в геологічну аудиторію, тобто:

- а) постійно вивчати всю сучасну зарубіжну та вітчизняну геологічну, геофізичну, мінералогічну періодику;
- б) слідкувати за змістом публікацій в українській науковій періодиці, присвяченій питанням тектоніки, і активно реагувати на них;
- в) приймати активну участь у заслуховуванні та захисті дисертацій тектонічного напрямку;

г) входити з пропозиціями до Бюро МТКУ про заслуховування важливих та дискусійних питань з геотектоніки, запрошення вітчизняних та (при можливості) зарубіжних вчених для доповідей з цих питань.

7. Виходячи з важливості п. 5, МТКУ звертається до керівництва Міжвідомчого стратиграфічного комітету України (МСКУ, академік НАН України П.Ф. Гожик) і Науково-редакційної ради (НРР) Держгеолслужби України (доктор геол. наук М.М. Костенко) з пропозицією ввести до складу цих органів декількох (не менше двох) авторитетних вчених – членів МТКУ.

8. Організаційні питання:

а) Засідання Бюро МТКУ відбуваються в приміщенні ІГН НАН України за пропозиціями або вимогами членів Бюро та його голови. Про це члени Бюро сповіщаються електронною поштою і телефоном. Протоколи засідань Бюро розсилаються керівникам регіональних підрозділів МТКУ.

б) Засідання регіональних підрозділів (РП) МТКУ відбуваються за ініціативою їх керівників і пропозиціями їх членів для заслуховування доповідей членів РП або запрошених вітчизняних та іноземних вчених. Засідання відбуваються в приміщенні ІГН НАН України або там, де вирішить керівник РП. Про засідання члени РП сповіщаються вивішеними оголошеннями, а при необхідності – електронною поштою і телефоном.

в) Організаційні Загальні збори членів МТКУ скликаються в травні 2017 р., а звітні – в кінці кожного року.

Загальний план діяльності МТКУ впливає з перелічених вище принципів його роботи і включає:

Найперше у квітні 2017 р. Бюро МТКУ розробить Положення про Міжвідомчий тектонічний комітет України, який буде затверджений на Бюро ВНЗ та загальних зборах членів МТКУ.

Також одним з найперших завдань МТКУ вважає продовження розробки та видання Короткого українського словника сучасних тектонічних і геодинамічних термінів (розпочатої в УкрДГРІ, проте не завершеної через нестачу коштів), в якому були б враховані не лише досягнення світової геотектоніки, але й надбання української геологічної науки та особливості назв тектонічних структур України.

Конкретний план полягає в організації і керівництві складанням тектонічних карт окремих регіонів та всієї території України.

В першу чергу передбачається розпочати побудову Тектонічної карти Українського щита масштабу 1: 500 000 силами Інституту геологічних наук, Інституту геофізики, Інституту геохімії, мінералогії і рудних формацій НАН України, геологічними підприємствами Держгеонадра України та спеціалістами з геології докембрію інших організацій і Вузів України.

Оскільки фінансування вказаних робіт поки що немає, в 2017 р. будуть вирішуватись в основному організаційні питання, а також Інститутом геофізики НАН України, ДП "Українська геологічна компанія", Донецьким національним технічним університетом (м. Покровськ) за рахунок коштів існуючих тем почнуться і в 2018 р. завершаться роботи з побудови Схеми розломно-мегаблокової структури УЩ масштабу 1: 500 000 як основи-каркасу Тектонічної карти Українського щита масштабу 1: 500 000. Схема буде представлена в МТКУ для розгляду і затвердження, після чого буде видана і рекомендована як обов'язкова для всіх організацій, які займаються побудовою регіональних тектонічних і геологічних карт окремих районів УЩ.

У 2018 р., за наявності фінансування з боку Держгеонадра України та НАН України, під керівництвом МТКУ почнеться побудова Тектонічної карти Українського щита масштабу 1: 500 000, в якій будуть задіяні всі перелічені вище організації.

Передбачається також побудова тектонічних карт інших регіонів України силами відповідних регіональних підрозділів.